

Омон МУХТОР

НАЗМ, Фирғон кўнғон

Гулдаста

Наҳот келиб қолди кексалик дашиби,
Үтиб кетиб ёшлиниң гашти?!
Сен адаштиридине ёки
умрим адиши, —
Йўл устидаги учраган, сабо?!

Үйку доим инсонга душман,
Киёслашган ўлмига уни.
Ҳайдай керак, изингдан тушган —
Босиб келаётган ўйқуни.

Мен биламан, турмассан ўйғоқ,
Сени енгар гафлар лашаки.
Кўн нарсани керак ўйламоқ
Ҳаётда «кориндан ташқари».

Кўн нарсага тириклик боелик,
Махрум қилас кунининг ўйкусиги.
Ўла бошлар, кетса ўйтоқлик, —
Инсонда инсонлик түйуси.

Дунёда кўз очгандан бошлаб,
Инсон излар яшашга илож.
Олонига — эхтиёж, қадамини ташлаши,
Нурга қарабориши — эхтиёж.

Одам бўлиб — эхтиёж, яши,
Ҳар дам, ҳар кун тўйламоқ хирож.
Севиб, юрагингда яралиб оташ,
Ўз бахтигини исташ — эхтиёж.

Эхтиёждан келар ҳаётда имкон,
Замон ўтиб, ўтиб таҳтатож.
Шундан, балки интилар инсон,
Сўз — эхтиёж.
Суҳбат — эхтиёж.

Кўйналиб ҳаётни юритган кишилар,
Кўнглида ҳавасни куритган кишилар,
Эзгулик дардидаги ўтранган кишилар,
Лекин бор ҳолатга ўрганган кишилар —
Сиз менинг дўстларим.

Мен сизнинг дўстингиз.

Будунё минг ўсисн ранглардан иборат,
Ҳар одам дунёда тиклайди иморат,
Барчаси тўпланиб, ҳаётни кишилар,
Енгизи, оғрина англаган кишилар —
Сиз менинг дўстларим.

Мен сизнинг дўстингиз.

Билмаган кибрни, ортиқча шарафни,
Тутмаган иссиқроқ, ёрғурик тарафни,
Майли, ким эшилар, майли,
Ким эшилар,

Рост ўйни, меҳнатни
таклиғланган кишилар —
Сиз менинг дўстларим.

Мен сизнинг дўстингиз.

Фаслар ичидаги ёктирган кўкламни,
Хундудан умрида ажратган кўрканини,
Ўзича бир дарё, ўзича бир денгиз,
Ўлмаган кишилар, сўнмаган кишилар —
Сиз менинг дўстларим.

Мен сизнинг дўстингиз.

Атрофга бокиб ҳайрон,
Англай деб шу тупроқни —
Кўпли бўлғанинг вайрон,
Тикланганинг кўпроғни?!
Ўзга ботиб шу дамда,
Айттар сўзим бир тўмдир —
Топланганинг кўл оламда,
Ийотганинг ҳам кўпдир.

Яшиши бу қадар мушкул,
Гарчи қалба пок низмат —
Каршинга, ўлмаган кўл,
Ҳаёт деган Зиддият.

Бўз гўзл дунёда қаердан
Чиқалар аслиб таранлар?!
Кушларнинг қанотини кўтирган
Зулматда қиличлар жаранлар.

Жаранлар қиличлар. Муттасил.
Милтиқими, тўпми ё, фарқи ўйқ.
Аёсиз изгайди бир насл,
Уларнинг Фарби ўйқ, Шарқи ўйқ.

Замонлар ўтма-да, телбалик
Битмасни то ҳамон?! Ё Худо!

Одамлар гўёки бир балиқ
Қиркоқда, дарёдан мосуво.

Кирғанини, урушми?! Ўрмалар
Нотинчлик бутун Ер юзида.

Одамзод бўлмасди «мўр-малаҳ»,
Ёзувлик бўлмаса ўзида.

Гўзл бир дунёда ўйл таниб,
Наҳот, у боролар имлари?!
Ботирлар базома тўлпанини,
Киличини синдириган сингари.

Сенга аксар бермайди ором —
Ўтиб кетсан одамлар ёди.
Эслаб туриб гоҳ тоне, гоҳ оқимон,
Чиқа бошлар қалбининг саводи.

Улар билан сўхбат курганданай,
Сен оласан улардан сабоқ —
Ва ўйланисан — яшадиган ҳандай,
Керак эди ҳандай яшамоқ.

Ошок бўлди наездингда бирдан
Юрасинида дардинг кўплиги.
Сезасан, биз ўтган кун билан —
Келажакнинг тирик кўргири.

Будунё минг ўсисн ранглардан иборат,
Ҳар одам дунёда тиклайди иморат,
Барчаси тўпланиб, ҳаётни кишилар,
Енгизи, оғрина англаган кишилар —
Сиз менинг дўстларим.

Мен сизнинг дўстингиз.

Ийилишда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раисининг биринчи ўринбосари Сирохиддин Сайид, уюшма вилоят бўлуми мустақиллик мустаҳкамлаш, эл-юртимиз ободлорига ва фаровонлигини таъминлаш ўйлида кенг ҳамрови илоҳотлар рўёбга чиқарилмоқда. Ватан фазлу камоли учун фидойлилик кўрсатиш, одамлар ҳаётининг асл белгиларига айланётири.

Йўллар, кўприклар курилмоқда, шахар-қишлоқлар, маҳаллалар обод бўлиб бормоқда. Қадимий қадамжошлар нурга тўлаёттир. Улуг салтанатлар бешиги, не-не алломалар түғилган, қанча шариф зотлар интилган бу тупроқнинг кўрку жамоли янада ўзгача тароват касб этаётир. Бундай ўзига хос иходий муҳитга эга бўлган вилоят иходкорларининг зинмасида залворли вазифалар турибди. Ҳалқимиз ёзувчи-шоирлардан янги-янги шеъру достонлар, савиғаси юксак асарларни хамиши кутиб янайди. Юрбошимиз томонидан кириб келаётган янги йилнинг Ҳомийлар ва шифорларни юлини замонида ҳам хайрли мақсад ва орзулар мужассам.

Сўзининг юксак маъсъияти, иходкорни, у вилоятда ўзайдими, пойтахта истиқомат қиладими, бир зум бўлсанда, тарк этасмилини керак. Вилоят ёш иходкорларни олдида бу борада турган вазифа ва муаммолар, уюшма аъзалигига қабул, китобхонлик саводхонлик сингари катор мавзулар доирасидаги ҳам субҳат бўлди. Вилоят ёзувви шоирлари иходини марказий матбуот саҳифаларида тарғиб этиш ҳақидаги таклифлар маъқулланди.

Шу ойнинг бошларида эса Ўзбекистон ҳалқ шоираси Ойдин Ҳожиева самарқандлик мухлислари билан учрашиди. Шеърият ихломандарни шоирнинг янги шеърлари ва адабий субҳатларидан бахраманд бўлди.

Ўтган ҳафтада самарқандлик иходкор Фармон Ҳудойбердиевнинг янги нашр этилган «Тўмур» сайдонма китоби тақдимоти ҳам бўлиб ўтди.

Н.БЕРДИЕВ

Самарқанд

Конституция байрами арафасида Энахон Сиддикова бошчилигига бир гурух фароналик иходкорлар Самарқандга ташриф буюрди. Ўқув юртларида Малика Мираева, Матлуба Дехон кизи, Максуда Эргашева, Мухабат Ибрхомова, Аъзам Назарий, Толиб Носир ва адабийтуннослик олим Йўлдош Соликионов каби фароналик иходкорлар билан адабий турғунга мушошлар билди.

Шу ойнинг бошларида эса Ўзбекистон ҳалқ шоираси Ойдин Ҳожиева самарқандлик мухлислари билан учрашиди. Шеърият ихломандарни шоирнинг янги шеърлари ва адабий субҳатларидан бахраманд бўлди.

Ўтган ҳафтада самарқандлик иходкор Фармон Ҳудойбердиевнинг янги нашр этилган «Тўмур» сайдонма китоби тақдимоти ҳам бўлиб ўтди.

Н.БЕРДИЕВ

Самарқанд

Хар бир кўнглини ўзида иходкор, аввало, ўзи юнага турган рост...» сатри билан бошланадиган шеърида. Дунё кимни эрта ултириди? Узинги ансонни, кунони гамларига шерқи бўлған кишини. Ёш иходкорда ана шундай англак масъулиятни бор. Ва бу масъулиятни шеърдан шеърга турға кўрнишларда намоянди.

Ғанининг кўзлари бўлиб, Дардинг сўзлари бўлиб Мунгиллар «оҳ»иман Дунёта тўлиб —

Иходкор, чинакам иходкор замонда, ҳар зарра, ҳар нафас ёнда хис кильди. Уз қўйигига ўралган, ўз доирасидаги кимасида иходкорни иходкорни ҳам калби кабор бўлади. Ўлмасбекда эса ҳамманинг ёнга яқинлашиш истаги бор. Бу хиссийт «Сизга», «Дунё», «Нечун», «Қўйсан» сингари машҳулирида аниқ сезилади.

Кутлибека РАХИМБОЕВА

«Кузатиш — узатиб қолиш. Кузатиш — кўриш, томоша килиш. Кузатиш — хижрон...» Амударёлик ёш иходкор Ўлмасбек Ҳужаевнинг «Кузатиш яшайман» дебномланган шеърий тўпламига муҳтасар сўзда китоб номи кисқасида шундай изоҳланган.

Ҳаёт шунчаки кузатса чиндан ҳам кузатувчи кўз томошабин бўлиши мумкин. Ўлмасбек саҳса гоҳ ёшлик завки билан, гоҳ муҳаббат согинчи, гоҳ фарзандлини бурчи билан кузатади.

Мен ўзим туғилмадим, улгайдидим, Дунё ўлгайдирди, эрта улгайдим —

НАСР —

Ийрик сўз усталари халқнинг, миллатнинг мазнавий мулкига айланган ўлмас асрлар яратиш билан бир каторда бадий тафаккуриниң ўзига хос сираларни, иходкор музжизасиниң англари, яъни адабийтуннослик масалалари ҳақида ҳам майян фикрлар билдириб, адабий танқидчилик ривожига катта хисса кўзгалдилар. Улкан адабий сиймоплар ўз истеводи табииатидан келиб чиқиб, замондош адаблар, мумтоз адабийт вакиллари ва уларнинг асрларни мисолидан иходкор жарабининг ўзига хос жиҳатлари ҳақида теран фикрларни

лантириб, унга қанот бағишилади.

Фикрлар ва тўйгулар самимийлиги ҳақида шоир бошқа ўринда шундай ўзиди: «Нин юрақдан самимий айтилган мисралар, гарчи уларда образилик кучли бўлмасда-да, бир умр эсда қолади. Масалан, Навоийнинг укаси Дарвеш Алига айтилди.

Навосиз улуснинг наво баҳши бўлд, Навоий ёмон бўлса, сен яхши бўлбайти нақадар самимий, маънодор.

Шеърияда самимийтнинг саломгани шоир шундай белgilab беради: «Шеъ-

рияни олишувга киришаман. Саркаш назм унча-мунча ҳаракатга бўйин газвермайди. Ана шу кураш жараёни фойт завқидир.

Шакл ва мазмун бирлиги ҳуидаги-ча талқин этилади: «Мен шеърхон сифатида шоирдан бир нарсани талаб киламан: мазмунда ҳаётчилик, шаклда санъат бўлин». Бу фикрнинг иккиси музҳим жиҳати бор. Биринчидан, мазмундаги ҳаётчилик қарор топаётгани менинг жиҳати бор. Биринчидан, мазмундаги ҳаётчилик таърихлинига шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади.

Шеърияда самимийтнинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

янгина муносабат билан ёндашиш имкониятини кўрсатади. Шоир мазмундаги ҳаётчилик таърихлинига шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

шаклдаги гончиганинг алоҳидаги тасаввур этилади: «Халқ дилини теран акоғида

Баъзи адабиётларда хамсанавис шоир каторида Навоийнинг пири, тасавуф назариясини чукур англаб етишуда унга устозлик киғлангап улуг форс-тожик шоир Абдурахмон Жомий номи ҳам тилга олиб ўтилади. Шу масалага бирор аниқлик киритиши, баҳонада Навоий ва Жомий ижодидаги умумий ва фарқли томонларга дастлабки даражада эътибор қартиши максадиди ушбу мавзуни қаламга олди.

Устоз — шоигур муносабатлари хеч қачон оддий бўлмаган. Айниқса, иход масаласида Аҳмад Яссавий — пир, Сулаймон Бокирғоний — мурид. Гоявий йўналиш бир хил Аммо бир иккакиши шоир ва алломанинг барча асарлари бирма-бир санаб ўтилади. Унда, жумладан, шундай сатрлар битилган:

«Яна: «Хафт авранг»ки муштамидур
етти китобга;
аввал:
«Силсилат уз-захаб»,
уч дафтардур;
иккинчи: «Саломон ва Абсол»;
учунчи: «Тұхфат ул-ахор»;
туртунчи: «Субҳат ул-ахор»;
бешинчи: «Юсуф ва Зуляйх»
«Ошуку маъшуғ»га мавсумдур;
олтинчи: «Лайли ва Мажнун»;
еттинчи: «Хирадномай Искандарий».
Шундай килиб, Жомийнинг «Хамса» ёзганилиги хусусида Алишер Навоий

ахорор», «Субҳат ул-ахор», «Юсуф ва Зуляйх»га кўчимма кишиб «Лайли ва Мажнун» достони яратилганни ва «Хирадномай Искандарий» достони эса, ёзилши жараёндан эланглиган хабар беради.

Алишер Навоийнинг Жомий вафотидан кейин, унинг хотирасини бағислаш махсус ёзган «Хамса» ул-мутахаддииринг» рисоласи «Учинчи маколат»ида улуг шоир ва алломанинг барча асарлари бирма-бир санаб ўтилади. Унда, жумладан, шундай сатрлар битилган:

Кўриб турганимиздек, асар татабаба, коидаларига тўла мувофик ёзилган. Шу жиҳатдан, Жомий «Хамса» туркумини бошлагандек кўринди. Аммо шунга ҳарамай, балки ўзига хос принципларни ҳам кутиши мумкин. Масалан, ислом аркенини яхшида мизодига алоҳида маколат йўқ. Дехлевий достонидан ушбу мавзуга биригина маколат(4-маколат) ахратилган. Жомий эса, ўз достонидан бу мавзуни анча батфиси ёртади. Албатта, Низомий ва Дехлевий достонларига маколатлар мундарижиси ҳам бир-бирдан сезилларни фарқ килишини наазарде туслак, бундай фарқланишларга алоҳида эътибор бермаслик ҳам мумкин. Аммо Жомий достончилгининг кейинги ривоҷи бундай принципларни бежих змаслигини кўрсатди. Низомий ва Дехлевий изидан бориб Навоий иккинчи достонидан шохлик ва оши-

га қаратилган. Кейинги бир қанча маколатлар алоҳига оид бўлиб, унинг карама, қаноат, вафо, иш, ростлиқ, илм каби умуминсоний коидаларига бағишланган. Айниқса, достоннинг ўн учинчи маколатида узига хос мавзу ташланган бўлиб, салафлардан бирористасида бундай мавзуга алоҳида боб эҳжатилган эмас. «Наъба-сонлар ҳақида» деб атаглан ушбу маколатда Алишер Навоий ўз ижтимоий қарашларининг бош коидасини ифода этган:

**Нағынг агар ҳалқа бешак дурур,
Билки бу нағы ӯзуннинг кўпрак дурур.**

Албатта, пир ва шоигур қарашлари орасида умумий томонлар кўп. Масалан, Навоий «Ислом ҳақида» маколатида таҳорат, намоз, руза, ҳаж ҳакида мукаммат тўхтали, уларнинг ҳар бирини ҳам ахли сунна талкинида, ҳам тасаввufий таълинида байн қиласи. Имон масаласига, юкорида эслаб ўтганимиздек, алоҳида боб ахратади.

«Махбуб ул-кулуб» рисоласининг «Назм гуллистонининг ҳуашовоз булбуллари» бобида Алишер Навоий шоирларни

дуний билан боғлиқ икки алоҳида достон яратган бўлиб, уларнинг биринчиси «Шараబонома»да машиҳ саркарда ва ҳуқмдорнинг турли мамлакатларни фатҳ этиш учун олиб борган жангни жадаллари тасвирланган эди. Иккинчи достон — «Иблонома»деб номланган бўлиб, унда асосан Искандарнинг булоқи ҳаммалари билан олиб борган фалсафий субҳатлари байн килинган. Бу икки асар ҳар бир алоҳида анъанавий мукаддами боблар билан ташминланган ва ижодий композицияни системага ёга бўлиб, уларни шоир қайта ишлаб бир достон ҳолига келтирган эмас. Демак, аслида Низомий «Хамса» (ёки «Панъ ганъ» — Беш ҳазина) ёзиши ревалаштирган ва ижодий ҳаёти давомида 6 мустаклап эслаб асар яратган. Аммо иккичалини котиблар томонидан охирги икки достон — Искандарнома» унвони билан њең қандай ўзгаришиз(ҳар иккисининг алоҳига анъанавий бобларни ҳам санланган) бирлаширилган ва ширининг 30 иллик ижодий фолиояти сармаралари туркум холига келтирилиб, ўнга «Хамса»(Бешлик) номи берилган.

Низомий вафотидан деярли бир аср ўтиб, Амир Ҳусрав Дехлевий Низомий туркумига жавобан «Хамса» яратганда унинг охирги иккиси достони мундарижасига бир достон билан жавоб берган. Бунинг учун асар композициясини мурakkabлашири, ҳар бир кисмда аввал бир боб — Искандар саргузаштирга оид лавҳа, кейин бир боб музайян алоҳига-фалсафий мавзууда мулоҳазалар, охирида бир ҳокят шаклида бериб борган. (Низомий достонларидан эпик принцип изчил сакланган бўлиб, «Иблонома»да ҳам Искандарнинг ҳаёти саргузашларни кисман байн байн этилган.)

Навоий Дехлевий анъанавий ревалаштирилар, 1-боб Искандар ҳаётидан, 2-боб музайян алоҳига-ижтимоий мавзууда мулоҳазалар, 3-боб — ибратли ҳокят, 4-боб Искандар ва бир дошишманднинг савол-жавоб шаклида 4 бобдан иборат яхит бўлимлар тузган.

Жомий достонларни ичада Навоий «Хамса»сидан олдин Низомий ва Дехлевий достонларига татаబубу йўсунидан ёзилган асар юкорида кўп эслаб ўтилган «Тұхфат ул-ахор»-дир. Нақибандиа пирлари шафарига бағисланган шудуб достонида «Махзан ул-асор» ва «Матла ул-анвор» сингари асосию кисмидан 20 маколани «маколат» эмас) ўз ичига олади.

Улардан биринчидан Оламнинг яратилиши, иккинчидан — Оламнинг яратилиши мавзууларидан бўлиб, нафбатдаги 5 макола(3—7-маколалар) бирма-бир ислом аркенинг(калимида шаҳодат, нафбатдаги 34-икларда Оллох яратган маҳлукотларга шафат ва музбад, суптонлар ва арконида волаттаги шаҳидхонига билан шаҳодат мавзууларидан тилга олинган. Бу достон мундарижаси ўз ўйналишига кўра «Тұхфат ул-ахор» мундарижасини изчил салканларидан таъсизларига оид жиҳати ҳам бориб.

Аммо улар ичада Навоийнинг шу мавзудаги асарларидан кейин яратиган «Хамса» туркумига жавобан «Хамса» туркумида хам мавзууда мулозазалар, охирида бир ҳокят шаклида бериб борган. (Низомий достонларидан эпик принцип изчил сакланган бўлиб, «Иблонома»да ҳам Искандарнинг ҳаёти саргузашларни кисман байн байн этилган.)

Навоий биринчидан достонидек иктихомий таҳжилати йўлни талканинига ундағы маколат мавзууларидан ҳам очиқ кўриши туради. «Хайрат ул-ахор»нинг биринчидан маколати «Имон ҳақида», иккинчидан «Ислом ҳақида» бўлиб, учинчи маколат сўйлийлик маком ва ҳолларнинг салбий хатти-харакатларининг кескин танкидига турилди. Ташвиши амалга олган шаҳидхонига билан шаҳодат мавзууларидан тилга олинган. Бу достон мундарижаси ўз ўйналишига кўра «Тұхфат ул-ахор» мундарижасини изчил салканларидан таъсизларига оид жиҳати ҳам мавзууда мулозазалар, охирида бир ҳокят шаклида бериб бориб.

Аммо улар ичада Навоийнинг шу мавзудаги асарларидан кейин яратиган «Хамса» туркумига жавобан «Хамса» туркумида хам мавзууда мулозазалар, охирида бир ҳокят шаклида бериб бориб.

Жомий достонларни ичада Навоий «Хамса»идан олдин Низомий ва Дехлевий достонларига татаబубу йўсунидан ёзилган асар юкорида кўп эслаб ўтилган «Тұхфат ул-ахор»-дир. Нақибандиа пирлари шафарига бағисланган шудуб достонида «Махзан ул-асор» ва «Матла ул-анвор» сингари асосию кисмидан 20 маколани «маколат» эмас) ўз ичига олади.

Улардан биринчидан Оламнинг яратилиши, иккинчидан — Оламнинг яратилиши мавзууларидан бўлиб, нафбатдаги 5 макола(3—7-маколалар) бирма-бир ислом аркенинг(калимида шаҳодат, нафбатдаги 34-икларда Оллох яратган маҳлукотларга шафат ва музбад, суптонлар ва арконида волаттаги шаҳидхонига билан шаҳодат мавзууларидан тилга олинган. Бу достон мундарижаси ўз ўйналишига кўра «Тұхфат ул-ахор» мундарижасини изчил салканларидан таъсизларига оид жиҳати ҳам бориб.

Аммо улар ичада Навоийнинг шу мавзудаги асарларидан кейин яратиган «Хамса» туркумига жавобан «Хамса» туркумида хам мавзууда мулозазалар, охирида бир ҳокят шаклида бериб бориб.

Жомий достонларни ичада Навоий «Хамса»идан олдин Низомий ва Дехлевий достонларига татаబубу йўсунидан ёзилган асар юкорида кўп эслаб ўтилган «Тұхфат ул-ахор»-дир. Нақибандиа пирлари шафарига бағисланган шудуб достонида «Махзан ул-асор» ва «Матла ул-анвор» сингари асосию кисмидан 20 маколани «маколат» эмас) ўз ичига олади.

Улардан биринчидан Оламнинг яратилиши, иккинчидан — Оламнинг яратилиши мавзууларидан бўлиб, нафбатдаги 5 макола(3—7-маколалар) бирма-bir ислом аркенинг(калимида шаҳодат, нафбатдаги 34-икларда Оллох яратган маҳлукотларга шафат ва музбад, суптонлар ва арконида волаттаги шаҳидхонига билан шаҳодат мавзууларидан тилга олинган. Бу достон мундарижаси ўз ўйналишига кўра «Тұхфат ул-ахор» мундарижасини изчил салканларидан таъсизларига оид жиҳати ҳам бориб.

Аммо улар ичада Навоийнинг шу мавзудаги асарларидан кейин яратиган «Хамса» туркумига жавобан «Хамса» туркумида хам мавзууда мулозазалар, охирида бир ҳокят шаклида бериб бориб.

Жомий достонларни ичада Навоий «Хамса»идан олдин Низомий ва Дехлевий достонларига татаబубу йўсунидан ёзилган асар юкорида кўп эслаб ўтилган «Тұхфат ул-ахор»-дир. Нақибандиа пирлари шафарига бағисланган шудуб достонида «Махзан ул-асор» ва «Матла ул-анвор» сингари асосию кисмидан 20 маколани «маколат» эмас) ўз ичига олади.

Улардан биринчидан Оламнинг яратилиши, иккинчидан — Оламнинг яратилиши мавзууларидан бўлиб, нафбатдаги 5 макола(3—7-маколалар) бирма-bir ислом аркенинг(калимида шаҳодат, нафбатдаги 34-икларда Оллох яратган маҳлукотларга шафат ва музбад, суптонлар ва арконида волаттаги шаҳидхонига билан шаҳодат мавзууларидан тилга олинган. Бу достон мундарижаси ўз ўйналишига кўра «Тұхфат ул-ахор» мундарижасини изчил салканларидан таъсизларига оид жиҳати ҳам бориб.

Аммо улар ичада Навоийнинг шу мавзудаги асарларидан кейин яратиган «Хамса» туркумига жавобан «Хамса» туркумида хам мавзууда мулозазалar, oxihiда bир ҳokyat shakliida beriib boriib.

Жомий достонларни ичада Навоий «Хамса»идан олдин Низомий ва Dехleviy достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu yosunidann yozilgan asar yuqoridi.

Улардан bireinchni Ondan yozilgan asar yuqoridi.

Жомий достонlariiga tatababubu

Русларнинг машхур шоири Михаил Светлов ўзбек адаби Азиз Абдураззозка ўшаган оддигина, камсукумгина инсон бўлган, деган тасаввур бор менинг ҳаёлимда. Ҳа, худди ўлла-ўзи. Адабийтага муносабати, юриш-туриши, кулиши, юз тузилиши, ҳаётга кўз қарашю соч тарашигача (Азиз аканнинг ҳожинамо сўлти, сийод либос кийишларини ҳисобга олмагандан) айнан ў-ўзи. Қариган чогларида майиздеккина чол бўлишиб, давраларда ёшу қарининг кўнгил чироғига айланниб қолишиганим кўйиб кўйгандай бир-бровига ўҳшади.

Бундай олиб қараганда, Азиз ака Светловдан ошик бўлса ошиқи, кам шоир эмас.

Азиз аканнинг замондош ижодкорларга, айникса, дўсти Сайд Аҳмад домлага атаб тўкидан латифа ва ҳангомаларни Михаил Аркадьевич эшитса, кулагидан бикинини ушлаб қолармиди.

Ҳайд, майни, Азиз аканнинг умрлари узоқ бўлсин, илоим. Ўзбек ўкувчиларига мазза. Азиз ака асарларини она тилимизда ёзади. Асказни, ҳангома ва латифалари ўтилимида айтади. Истаган одам китобини топиб (топилса) бафуржа ўқиб олиши мумкин. Кимин кийин, раҳматли Светловга кийин бўлган экан. У киши ўзбекча ёзолмаган. Бир-иқки бор асаки, ҳазин-мутойибларимизга таклид килиб, ёзганинни ўзбекчага ағдартиришга уннаб кўрган дейшишади. Зора, буюк ҳазилнавислар Фафу Гулом, Сайд Аҳмад, Анвар Обиддин назарига ҳам тушсам, дегандай! Ҳазил-мутойибларни бироз ўшҳабди-ю, асакиша мутлақ чикмабди. Охири «Ничего, ўзбеклар талантли халқ. Русчани она тилидан равонроқ гапиришиади. Жа бўймаса, ўрсишга милий якташ кийдариш, кийкитирорадиган» (асл матнда «Бўкиртиворадиган» — А.Б.) тархимонлари кўп, деб эшитаман», деган экан.

Мирзакалон Исломий, Мирзиёд Мирзоидов, Ҳасан Тўрабеков сингари улкан тархимонлар ўтиб кетди. Бу иш бугун бизга ўшаган чули-чули «мутархим»ларга қолди, афус!

М.Светловнинг юқоридаги армонини ёътиборга олиб, у ҳақда тўкилган ҳангомаларни ўзбек тилига баҳоликудрат ўзимиз тўнтириб кўя қолдик.

ТЎНТАРМА

Светловнинг ленинградлик ашаддий пиёниста дўсти кўнғирок килиб қолиди:

— Сизларда об-хаво қандай? — сўрабди Светлов.

— Исик, 25 дараха, — жавоб келибди у ёқдан.

— Ха, — дега гапни ҳазилга бурибди шоир, — яна 15 дараха бўлса, ичиб кўя колардинг.

Молдован шоирларидан кылган тархималари босилиб чиққач, қалам ҳакини хадеганда ололмаган Светлов ноширилариға пўлсиш килиди:

— Яна овора қиласерадиган бўлсанлар, барча шеъларни молдавнага қайта ўтириб кўяман.

Шоир Сергей Орлов Светловга ўзининг «Гилдирак» номли китобини совга қилиди.

— Оғанини, — ҳазиллашибди Светлов, — яна учта гилдиран қилсанг машина бўларди-да...

Истеъодисиз иккни шоир бир-бира турли бўхтонлар билан ҳакоратлашади. Бунга чиломлаган учинчи бир киши дебди:

— Буларга ҳайронсан. Аслида адабий жаҳрайди иккенинни ўтириб.

Шуңда Светлов нима дермиш:

— Тўғри айтасиз, уларнинг ўрни йўк. Бирор улар ўртасида ўша ўринисизлик учун ономисиз кураш бор.

Светлов ўш ижодкорлар даврасида ўзини ниҳоятда одими тутар эди. Шоирининг соддалининг ўзинча тушунган бир ийтганинга унга «Миша» деб муроҳат кила бошлиби. Шунда шоир ўш ижодкорга охиста:

— Бунчалар тақаллуға ҳожат йўк. Мени оддигина килиб Михаил Аркадьевич дессангиз ҳам бўлаверади, — дебди.

Ёзувчилар ўйи мемонхонасига адабийтинг таникли арబоларидан бирни кириб келади. Унинг кўлида «Москва оқомсиз» газетаси борди.

— Мана бунга кара, — дейди у Светловга юзланиб. — Яхшигина бир актёрнинг ўлиги қандайдир «оқом» газетасига колибди:

— Ажабланнича ҳожат йўк, — жавоб бериди Светлов. — Сен ҳам нари бор-аҳборотда ўласан.

Светлов ўш ижодкорлар даврасида ўзини ниҳоятда одими тутар эди. Шоирининг соддалининг ўзинча тушунган бир ийтганинга унга «Миша» деб муроҳат кила бошлиби. Шунда шоир ўш ижодкорга охиста:

— Бунчалар тақаллуға ҳожат йўк. Мени оддигина килиб Михаил Аркадьевич дессангиз, ҳам бўлаверади, — дебди.

Ёзувчилар ўйи мемонхонасига адабийтинг таникли арబоларидан бирни кириб келади. Унинг кўлида «Москва оқомсиз» газетаси борди.

— Мана бунга кара, — дейди у Светловга юзланиб. — Яхшигина бир актёрнинг ўлиги қандайдир «оқом» газетасига колибди:

— Сизнинг келбатнинг менда бўлса аллақачон буюклик касалига мубтало бўлар эдим, — кулиби шоир.

Светлов бегоналардан қарз олишини ёктиришади. Жуда чорасиз колса, Адабийтамаргаси ёки биронта олсан. Кайтаришнингда эса ўз пүнгандан беради.

Бир гап ла ўшундай ҳазил қўилган экан:

— Қарзин руҳан тушун қишилардан олган мавзул. Улар кэрз берадайтибок пурдан умидини ўзиб кўяқлишиади.

Ўзимизчага ўғириувич Абдунаби БОЙКЎЗИЕВ

Кулаётван дунё

Иккни таниш учрашиб қолиши.

— Кече хотинимни «Отелло»ни кўргани олий бордим.

— Маданий дам олиш учунни?

— Йўк. Огохлантириш учун.

Мехмондорчилари:

— Баракалла, болакай. Сўниниши яхши кўярхансен-да.

— Йўк, меҳмонлар узоқроқ ўтириб қолиши онома илтимос қиладилар.

— Ота-онамга ажralиштаним ҳақида қандай айтишини билмай бoshim котатти.

— Нимадан кўярхансен?

— Улар ҳали турмушга чикқанимни билиш майди-да.

Чол билан кампир радиокарнай сотиб олиб, электр тармоқка улашди. Бироз жимликдан сўнг ўндан тутун чиба бошлади.

— Дадаси, нимага гапирмаяти? — Чекишияти шекилли.

Хотиним билан келишолмаймиз. У битта гапни айтса, мен иккитасини кайтараман. У иккитасини айтса мен тўрттасини ёпиштираман.

— Хар қалай охирги сўзни ким айтади? — Албатта, мен-да.

— Нима дейсиз?

— Куриб кетсин, сотиб олакол! — дейман да кутуляман кўяман.

Отаси Вовочканад сўради:

— Мактабдаги муваффакиятлар қалай? — Альо! Бешинчи синфда ўкиш бўйича контракт яна бир йилга узайтирилди.

Солик инспектори сўради:

— Сиз камтарона машига ишлайсиз. Мана шундай дангиллама уйни куришга пулни кеардан олганлизансиз?

— Бир куни балик овига борувдим, олтин балик туби олдим. Индан дангиллама уй сўрагандим...

— Сиз мени шу гапингизга ишонади деб ўйлајисизми?

— Ишонмайсизми?! Кетдик, ўша уйни кўрсатаман.

Рус тилидан
Ҳабиб СИДДИК, тархимаси.

Фондада

Манзилим: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 133-52-91, котибият — 136-56-50
Танцид ва адабийтшунослик бўлими: 133-49-93 Ижтимоий ҳаёт бўлими: 136-58-53
Санъат бўлими: 136-56-48

МУАССИЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ВА СПОРТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР ЎШУШИЛARI

НОШИР: «ШАРК» НАШИРІТ-МАДАНИЯТ АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ
ХОМИЙ: «МАДАУЮ ТАРКАТУВЧИ» АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

АТРОФИМИЗДАГИ АФАНДИЛАР

кўшини кишлеклардан ҳам мөхмомлар келиши, назаримда. Тўй вакт ярим кечадан ошганда ҳам тугамади.

Шу кечада Булунгурда қолдик. Кўшини ҳовлида ҳаммамизга катар килиб ўтаб кўйишган экан. Кирдигу, ўтиб ухлаб келидик.

Равшан акани бўлса, тўйхонадагилар анчагача кўйиб юборди. Алламаҳалда келдио, чирокни ҳам ёқмай ўрнига чўзиди...

Эрталаб ош тортила-диган экди. Уй гасли ҳаммамизни ўфтогани кирдий, костом-шимида, шундук ўрнида ётган Равшан акага қараб юборди.

— Ие, Равшан ака, ечинмасдан ухлаб колибиз-ку?

— Бир кечалик мөхмомнис, ака, — деди Равшан Соликов кулимишни галстугини тўғриларкан, — шунгаям кўшиб ўтилди.

— Ким билади? — деди йигитча машшур актёри кўрганинги ишончи келмай.

— Ким билади? — деди мен елка кисиб, — балки, бошқадир?

— Оғанини ўтилди. — Равшан ака ўтилди.

— Ҳууди Эрғаш Каримова ўхшаркан? — деди юборди.

— Ие, Эрғаш Каримовга ўхшаркан? — деди юборди.

— Ҳууди Эрғаш Каримовга ўхшаркан? — деди юборди.